

Úvod do právního psaní pro daňové poradce – aneb může být argumentace v daňových věcech čtivá?

Soudkyně Nejvyššího správního soudu a příležitostná lektorka právnické češtiny **Michaela Bejčková** se ve svém příspěvku zaměřuje na to, co je to právní psaní a zda je určeno jen pro právníky. Přidává také několik praktických tipů, jak zajistit, aby byly i daňové texty čtivé.

Michaela Bejčková

Soudkyně Nejvyššího správního soudu

1. Co je to právní psaní?

Možná to zní jako nějaký nezáživý teoretický pojem – název předmětu na právnické fakultě, který je sice potřeba absolvovat a získat z něj zápočet, ale pak už na něj člověk nemusí myslet a v praxi se bez něj dobře obejde.

Ve skutečnosti je to právě naopak. Právní psaní je výsostně praktická disciplína, která pomáhá autorům tvořit lepší texty a dostat ke čtenářům potřebné informace co nejúčinněji. Kéž bychom z ní my všichni, kdo píšeme o právních otázkách, měli aspoň zápočet!

Nic však není ztraceno. Čtete-li tento článek, třeba vás téma právního psaní zaujme, i když vám o něm zatím nikdo nepověděl – a pocítíte touhu nejen se o něm dozvědět víc, ale hlavně si začít jeho techniky zkoušet.

2. Je právní psaní jen pro právníky?

Nejen pro ně. O právních otázkách totiž každodenně píšou nejenom advokáti či soudci, ale třeba i úředníci (kteří nemusejí mít právnické nebo vůbec vysokoškolské vzdělání) nebo – abychom nechodili daleko – daňoví poradci (kteří mají většinou jiné

než právnické vzdělání). Ti své právní texty nejčastěji adresují klientům, správcům daně (či jiným úřadům) nebo také správním soudům.

3. Od koho nejspíš zjistíte, zda jste svůj text sepsali dobře?

Od svých čtenářů. Právní autor – stejně jako každý jiný autor – by o sobě měl zdravě pochybovat a stále se sám sebe ptát, zda se mu podařilo vystihnout svou myšlenku a zda ji čtenář správně pochopí. Ještě lepší je ale zeptat se přímo těch, pro něž své texty píšete. Ptejte se tedy klientů a kolegů, jestli vašim textům dobře porozuměli a jestli byste jim třeba příště mohli četbu ještě nějak usnadnit.

Vašimi důležitými čtenáři jsou i orgány veřejné moci. I jim totiž pomáháte pochopit právní otázky, které jsou ve věci sporné. Čím více péče svému textu věnujete, o to snadněji jej orgán vstřebá a o to více času mu zbude na to, aby vaši věc důkladně právně promyslel.

Svého orgánu se většinou nemůžete zeptat, zda mu váš text vyhovoval. Pokusím se aspoň protentokrát tuto překážku odstranit a poradit vám, co na orgány platí a co je naopak odrazuje.

4. Pár dobrých rad od správní soudkyně:

/ Vyvedte čtenáře pevnou rukou z černého lesa. Snažte se vždy o co nejčtivější text – ať už píšete dlouholetému klientovi, nebo anonymnímu úředníkovi. Klient bývá laik a orgán veřejné moci bývá odborník; to ale nestačí jako omluva pro to, aby byl text, který adresujete orgánu, odtržený od běžného výraziva a už na první pohled odpudivě technický. Dáte-li čtenáři složité instrukce, hrozí, že z černého lesa daňových pravidel nenajde cestu ven. Představujte si, že text píšete pro

někoho, na kom vám osobně záleží: třeba pro přítele, který se potřebuje zorientovat v obtížné daňové záležitosti. Chcete přece, aby přítel text pochopil bez větší námahy a aby se podle něj mohl dobře zařídit.

Budte struční, pokud to jen trochu jde. Ne všechny právní problémy se dají vysvětlit na ploše jedné strany, a o daňových zapeklitostech to platí zrovna tak. Často ale hřešíme na to, jak snadné je v dnešní době vypouštět do světa slova, a nesnažíme se o stručnost vůbec nikdy. Jednostránkové podání od procesní strany je snem každého úředníka i soudce – a nedostupným ideálem. (Věřím, že i jednostránkové rozsudky by mnohé z vás potěšily.) Ale i tři strany jsou lepší než pět stran. Počítá se každá vypuštěná věta, ba každé ušetřené slovo, kterého ve skutečnosti k pochopení argumentace nebylo zapotřebí.

Sdělujte jen to podstatné. I jako zkušený odborník musíme bojovat s přirozenou (protože bezpracnou) autorskou rozevlátostí, která nám velí popisovat skutkové děje ve stylu školákovy slohové práce „co zajímavého jsme viděli a zažili na třídním výletě“. Budeme-li však stejně jako školák sdělovat vše, co nám slina přinese na jazyk, budou naše texty právě tak úmornou četbou jako ona slohová práce. Daňový poradce, který se obrací na orgán, by měl mít ambice právě opačné: sepsat text, který bude mít nejen rozumnou délku, ale i přehlednou dějovou linku a jistý spád. Zabředne-li text do líčení nevýznamných detailů, čtenář se v něm utopí a nenajde v něm ty nejdůležitější argumenty.

Odpusťte si dlouhé citace paragrafů a judikátů. Panuje často představa, že argumentaci je třeba zaplnit paragrafy a prospěkovat judikáty. Ve skutečnosti však nic neznechutí čtenáře víc než text, v němž se autorovy myšlenky ztrácejí v koláži zákonných a judikатурních útržků. Odkazy na judikaturu zvýší přesvědčivost textu jen tehdy, jestliže dokážete pravidlo, které z judikátu plyne, stručně shrnout vlastními slovy a konkrétně vysvětlit, proč i váš případ by měl být hodnocen stejně. Dlouhé přímé citace naproti tomu textu škodí, protože vaše vlastní slova jen přerušují. (Představte si, že mluvíte u soudu. Dovolili byste někomu, aby vám každou minutu skočil do řeči a vždy odříkal několik dlouhých vět jen proto, že s vaší věcí volně souvisí? A proč dovoluujete, aby se to dělo ve vašich textech, nad nimiž přitom máte kontrolu?) Navíc takové citace odrazují čtenáře a můžou ho naježdit proti vám. Ukazují totiž, že jste si s textem nedali práci a že do smažení, kterou on má z vašich surovin připravit, mu házíte hříby úplně neočištěné, i s hlínou, jehličím a slimáky.

Budte věcní a zdvořilí. V podání určeném orgánu není místo pro květnatou prózu. Nejlepší je používat obvyklé (přitom však právně přesné) výrazy a snažit se o sevřený styl. Vaším cílem je přivést čtenáře k pochopení problému, nikoli demonstrovat, že jste vzdělanec. Opatrně i s neformálními nářádkami a vtípky: sice mohou text zlidštit, ale orgán nemusí sdílet zrovna váš smysl pro humor – a koneckonců ani vy, ani orgán tu nejste pro zábavu, ale proto, abyste profesionálně

vyřešili věc vašeho klienta. Své emoce držte na uzdě. I když si o právních názorech orgánu myslíte jen to nejhorší, neuchylte se od věcné argumentace a polemizujte důstojně. Jinak svá slova zbytečně znevážíte.

Snažte se svůj text logicky strukturovat a graficky odlehčit. Čtení je náročná disciplína – zvláště když se neprovádí pro potěchu, ale z pracovní povinnosti. Je proto dobré, abyste informace pro čtenáře i příhodně poskládali. Text nemusí být nutně opatřen obsahem (i když u delších textů to potěší) – ale rozhodně je třeba, abyste ten obsah měli aspoň ve své hlavě, a to dříve, než začnete psát. I pomyslný obsah vás donutí promýšlet vnitřní logiku textu a uspořádat argumenty tak, aby vynikly vaše hlavní myšlenky. Dbejte i na grafickou stránku věci. Nepoužívejte malé písmo a nepřehánějte to se zvýrazňováním, obojí zbytečně unavuje čtenářovy oči. Zvýšte čtivost textu za pomoci kratších odstavců, nebojte se používat mezinadpisy. Potřebujete-li popsat věc chronologicky, pomozte si graficky přívětivou časovou osou; dílčí technické informace zase nejlépe vyniknou v odrážkovém seznamu nebo v přehledné tabulce.

5. Kde se dále poučit?

V dnešní době už naštěstí není nouze o knihy (či kratší texty) v češtině, které vám mohou přinést nejen bližší poučení o právním psaní, ale také čtenářskou potěchu (jejich autoři totiž obzvláště dbají na to, aby texty čtenáře lákaly). Omezím se zde jen na tři typy:

Bryan Garner: Právní psaní srozumitelným jazykem (Nugis Finem Publishing, 2021). Překlad populární knihy sepsané americkým guru tohoto oboru.

Dalibor a Petr Behúnovi: Pište čtivě a srozumitelně (Zoner Press, 2023). Autoři nejsou právníci, ale mají bohaté zkušenosti s formálním jazykem odborných textů a dokážou je vtipně předat.

Štěpán Janků: Přehled toho nejlepšího o právním psaní | PrávníPsaní.cz – (pravnipسانی.cz). Nepřeberné množství inspirace v češtině i v angličtině. **/**

Komora daňových poradců ČR připravila pro své členy specializovaný půldenní seminář zaměřený na psaní právních textů „Přesvědčivé právní psaní: Jak si získat čtenáře na svou stranu?“.

Seminář povedou dva zkušení lektori Mgr. Štěpán Janků, autor blogu PrávníPsaní.cz a spolupřekladatel knihy Právní psaní srozumitelným jazykem, a JUDr. Martin Kopa, soudce Krajského soudu v Brně. Připraveno bude spousta příkladů z praxe.

Seminář se koná v Brně dne 12. 12. 2023. Pro velký zájem přidáváme i termín v novém roce 1. 2. 2024 v Praze.

Více informací najdete zde: www.kdpcr.cz/presvedcive-pravni-psani-jak-si-ziskat-ctenare-na-svou-stranu

Zajistěte si místo na semináři již nyní!